

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
POBOČKA V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1966

BRNO 1967

Bronzová spona, 121 mm dlouhá, je jednodílná se čtyřbokým, na hranu postaveným lučkem, jehož střežovitě zešíkmené plošky horní poloviny jsou zdobené řadou vyběřených teček. Lučík je na koncích ztenčený a přechází na jedné straně ve tři kruhové závit, z nichž krajní se zaoblují a je vyveden v zesílenou jehlu okrouhlého průřezu, směřující hrotem do očkované klíčky na druhé straně lučiku, zakončené vodorovnou terčovitou spirálou s mírně kónicky zvýšeným středem.

Švábenická spona se spirálovitou nožkou, k níž známe typologicky nejbližší protějšky z rakouských nalezišť Unter-Radl, Gemeinlebarn, Grünbach, Langmannersdorf a Altmünster,² má zesílený čtyřhranný lučík, což považuje M. Hell za charakteristický znak jedné varianty tohoto druhu spínadel, již označuje jako „rakouský typ peschierské spony“.³ S uváděnými příklady se shoduje náš exemplář i počtem závitů v hlavici. Většina analogických nálezů byla časově zařazena nejdříve do stupně HA, pravděpodobně lze však s jejich výskytem počítat již před začátkem zmíněného chronologického stupně.⁴

Poznámky:

¹ Z. Trnáčková, Lužické žárové hroby ze Švábenic na Moravě. AR IX, 1957, 609–611.

² F. Eppel, Das urnenfelderzeitliche Grabfeld von Unter-Radl, B. H. St. Pölten. Arch. A. 2, 1949, 40, 46, 61, tab. III: 9;

J. Szombathy, Flachgräber von Gemeinlebarn in Niederösterreich. Römisch-germanische Forschungen, Bd. 3, 1929, tab. 1:17; 12:12; F. Mühlhofer, Zweiter vorläufiger Bericht über die Grabungen auf dem Gelände bei Grünbach am Schneeberg, N.-Ö. WPZ XXIII, 1936, obr. 2:3;

W. Angeli, Grabfunde der älteren Urnenfelderzeit aus Niederösterreich MAGW XC, 1960, 113, tab. 7:3;

M. Hell, Frühe Bronzefibel aus Altmünster in Oberösterreich. Arch. A. 2, 1949, 64–67, obr. 1:1, 2.

³ M. Hell, o. c., 66.

⁴ F. Kőszegi, Beiträge zur Geschichte der ungarischen Urnenfelderzeit. Acta arch. Hung. XII, 1960, 159;

J. Říthovský, K poznání starší fáze kultury středodunajských popelnicových polí – velatické kultury. Sborník ČSSA 3, 1963, 79, 81, 89.

FUND EINER BRONZEFIBEL AUS DER ZEIT DER LAUSITZER KULTUR IN ŠVÁBENICE Bezirk Vyškov

Bei Terrainherrichtungen für einen neuen Sportplatz in der Flur „Padělky“ nördlich von Švábenice, Bezirk Vyškov, ca 500 m westlich von den landwirtschaftlichen Gebäuden, bei deren Bau im Jahre 1953 fünf Brandgräber der Lausitzer Kultur¹ entdeckt wurden, ist 1966 vom Buldozzer eine kleinere Grube, ca 80 cm im Durchmesser, gestört worden, die mit einer rotorangen gebrannten lehmewurfartigen Aufschüttung ausgefüllt war. In der Nähe des gestörten Objektes fand man eine zerbrochene bronzene Bogenfibel mit Fußspirale und einige Keramikscherben, aus welchen man ein schüsselförmiges Gefäß rekonstruieren konnte. Die Fibel mit den charakteristischen Merkmalen des von M. Hell ausgearbeiteten „österreichischen Peschiera-Typus“³ hat typologisch die nächsten Analogien in Funden aus Österreich.²

VLACHOVICE — ĎULŮV KOPEC 1966

Okres Gottwaldov

J I Ř Í P A V E L Č Í K

Ve dnech 4. července až 16. srpna se uskutečnila sedmá etapa výzkumu popelnicového pole na Ďulově kopci u Vlachovic (okres Gottwaldov). Práce se soustředily v severní části lokality, která je ohrožena lesními pracemi.

Hlavním úkolem výzkumu bylo vymezení severní hranice pohřebiště, zachycení a fixování výzkumu J. Řichtra do celkového plánu. Daný úkol se nám podařilo splnit. Z nálezové situace se dá za dnešního stavu usuzovat, že Řichtr prozkoumal severní okraj naleziště a dále k severu již nelze s dalšími objekty počítat.

Na ploše prokopané v poslední etapě jsme zachytili celkem 53 hrobů, z nichž většina náleží mladoluzické a slezské fázi kultury popelnicových polí. Mezi nalezenými objekty převažují prosté jámové hroby zasypané zbytky hranice. Nad nimi byly z kamenů vybudovány nevelké konstrukce. Pouze ve třech případech můžeme mluvit o mohylových přikrovech. Mimo uvedené typy jsme narazili i na prosté hroby v jámách bez milodarů (pohřbvy zbytků hranice?) a hroby skříňkové, z nichž zaujal zejména objekt 52/66, který měl skříňku vybudovanou ve dvou etážích nad sebou. Podstatná část hrobů nesla stopy vyloupení, které svědčí o tom, že k němu docházelo krátce po uložení. Nedostatek kovů na lokalitě nasvědčuje tomu, že se vykradači soustřeďovali patrně na předměty z tohoto materiálu.

Obsah hrobů tvořila běžná výbava. V popelnici — osudí, krytém mísou, stál převážně na kústkách šálek s osudíčkem (nebo okřínek, respektive konvička). K popelnici bývá přistavena latka, menší osudí a koflík. Opětně se nám podařilo zjistit dosud blíže ne zcela jasný jev, kdy do kamenné konstrukce hrobů bývá přidána zrnotěrka. Z bronzových předmětů jsme našli jen zlomky jehlice a drobný kroužek.

Průzkum v oblasti pískovcového lomu ukázal, že paleolitická stanice již byla beze zbytku zničena.

VLACHOVICE — ĎULŮV KOPEC 1966

Bezirk Gottwaldov

Die siebente Grabungsetappe des bekannten Urnengräberfeldes in Vlachovice-Ďulův kopec konzentrierte sich auf den nördlichen Rand der Lokalität, wo versucht wurde, seine Grenzlinie zu bestimmen und die ältere, von Richter durchgeführte Grabung, zu fixieren. Insgesamt sind 53 Gräber erfasst worden, die der schlesischen und junglausitzer Phase des Gräberfeldes angehören. Der überwiegende Teil von ihnen hatte Steinkonstruktionen, von denen die interessanteste ein doppelter Schrein des Objektes 52/66 ist. Bei der Grabung gelang es mit Sicherheit zu beweisen, dass aus neu angelegten Bestattungen Metallgegenstände geraubt wurden.

SBÍRKA

PRAVĚKÝCH NÁLEZŮ JOSEFA SVOZILA V PŘÍKAZECH

Okres Olomouc

JINDRA NEKVASIL

Tab. 9—11

V Příkazech, okres Olomouc, a jejich okolí zachraňuje již po několik desetiletí pravěké nálezy pan Josef Svozil, nyní důchodce. Jednotlivá naleziště zakreslil do katastrální mapy, zaznamenal dosažitelné údaje a nalezené předměty uschoval s pečlivým označením. Z těchto pramenů bylo možno v roce 1966 sestavit náleзовé zprávy, doplnit je popisy nálezů a provést inventarizaci podle klíče brněnské pobočky Archeologického ústavu. Katastr nálezů z obce Příkaz se těmito nálezy značně rozšířil, neboť se ve většině případů jedná o dosud nevidovaná naleziště.

Na návrší v trati Podsedky, kde se v roce 1962 stavěly objekty JZD, zachránil J. Svozil ze zničených jam několik střepů volutové keramiky a provrtanou kamennou kouli.

Hrob kultury se zvoncovitými poháry byl nalezen v hliníku na jižním okraji Příkaz. Byly z něj zachráněny všechny čtyři nádoby, které ležely u skrčené kostry.

Velmi početné jsou z prostoru obce nálezy z počátku doby bronzové, zaznamenávané již J. Wanklem.¹ J. Svozil vyzvedl z jednoho porušeného hrobu soubor unikátních bronzů a z druhého keramiky a články náhrdelníku. Také jiná nádoba pochází patrně z dalšího hrobu. Tyto hroby jsou důležité proto, že jeden z nich patří do nitranské skupiny, která byla v posledních letech rozpoznána i na Moravě² a vyčleněna z nálezů únětických. Při tom však příkazské nálezy naznačují, že v těchto místech došlo ke kontaktu mezi oběma těmito kulturními okruhy. Na druhé straně rozptýlení hrobů na velkém prostoru otevírá další problémy, které bude nutno řešit výzkumem.

Sídliště k tomuto pohřebišti se pravděpodobně nalézalo nad říčkou Cholinkou na severovýchodním okraji Příkaz, odkud je známo několik střepů z kulturních vrstev. U starobylé únětické nádoby, nalezené v místě neolitických jam v trati Podsedky, nedalo se již zjistit, zda pochází z hrobu, nebo ze sídliště.

Z velmi početného osídlení pravého břehu řeky Moravy lužickým lidem popelnicových polí jsou známy z katastru Příkaz dvě pohřebišť. V rozmezí let 1921—1938 zachraňoval J. Svozil nálezy ze zničených hrobů v humnech na severním okraji obce. Podařilo se mu uchovat 47 nádob nebo střepů z nich. Zaznamenal také obsah tří hřobových celků. Rozsah tohoto pohřebiště není dosud zjištěn. Dosavadní nálezy jsou prozatím z malé plochy ve dvou zahradách. Spadají do středního období lužické kultury (mladolužická a slezská keramika) a ojedinělý střep platěnický nasvědčuje, že zde mohl být zničen i hrob z halštatského období. Také z druhého pohřebiště, na Koroužných dílech, které je známo již z doby Wanklovy,³ zachránil J. Svozil obsah žárového hrobu (nálezy jsou uloženy ve Vlastivědném museu v Olomouci). Je pravděpodobné, že bylo objeveno ještě třetí pohřebiště lužické kultury, neboť v záznamech J. Svozila je poznámka o hrobu vykopaném v roce 1933 v trati Muškáty. Nádoba se však ztratila a uchovaly se pouze dva kameny, kterými byla tato popelnice obložena.

Sídliště lužické kultury se v tomto úseku pravého břehu Moravy nalézají na vyvýšeninách nad inundačním prostorem a někdy jsou přímo obklopena slatinami (hradisko u Skrbně, pískovna mezi Příkazy a Náklem, u kostela v Nákle a jinde). Z náhodných nálezů z jedné takovéto sídlištní plochy

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1966

Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulik, DrSc.

Redaktoři: Dr. J. Říhový a dr. I. Peškař

Překlady: Dr. R. Tichý a E. Tichá

Kresby: B. Ludikovská

Na titulní stránce: Bronzové kování ze slovanského hradiska v Mikulčicích

Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné.